

Okyanusun Gizemli Köşesi

Paskalya Adası

Dünya üzerinde pek çok ilginç yer var. Bütün dünyayı dolaşacak bir gezgin sayısız güzelliklerle karşılaşabilir. Dünyanın gizemi çözülmemiş birçok yerinde bulunabilir. Bu gizemli; ama güzel yerlerden biri de Pasifik Okyanusu'nda yer alan bir ada. Adı Paskalya Adası.

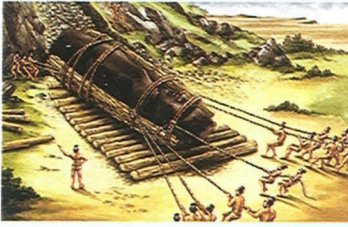
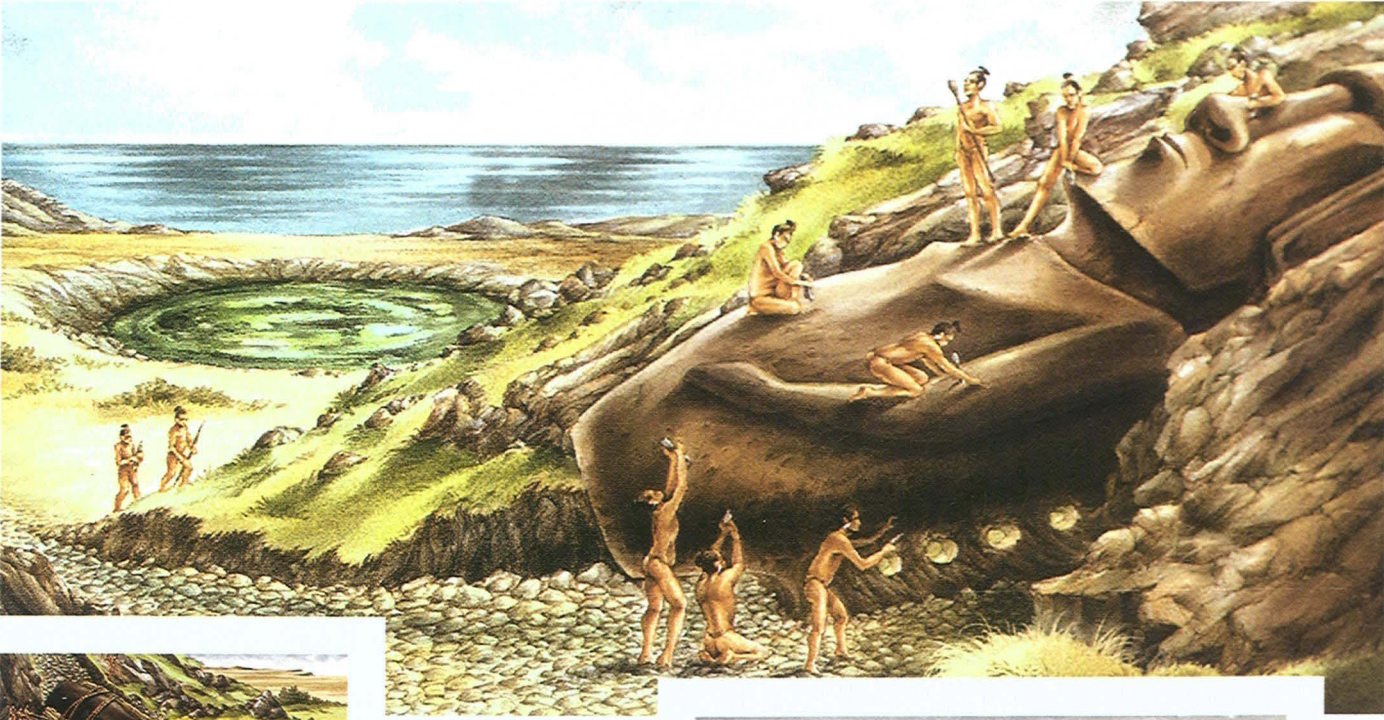
Paskalya Adası'nın birçok gizemli yanı var. Bugüne dek çözülmemiş, insanların aklını kurcalamaya devam eden gizler bunlar. Öyle ki insanlar zaman zaman aşırıya kaçıp, açıklayamadıkları bu gizleri uzaylıların üzerine yıkmayı bile denemişler. Oysa bugün görülüyor ki, adanın gizlerini çözmek için uzaya değil, adanın geçmişine, tarihine bakmak gerek.

Paskalya Adası, en yakın yerleşim yerinden binlerce kilometre uzaklıkta, Pasifik Okyanusu'nun ortasında bir ada. Havadan bakıldığında bir üçgen görünümündeki ada, en çok dev heykelleriyle tanınıyor. Mohai adı verilen bu heykellerden adada çok var. Yerlilerin dilinde Rapa Nui olarak bilinen adaya Paskalya Adası adınıysa beyazlar vermiş. 1722 yılında adaya gelen Amiral Roggeveen, geldiği gün Paskalya bayramı olduğu için buraya Paskalya Adası adını vermiş.



Okyanusun ortasında yalıtılmış gibi duran bu adanın yapısı ve geçmişi ilk bulunduğu bugüne dek birçok araştırmaya konu oldu. Araştırmacılar kendilerine şu soruları soruyordu: Buraya deniz yoluyla geldiği anlaşılan yerleşimciler nereden gelmişti? Polinezya'dan mı? Polinezyalıların okyanusta geniş bir alana yayıldığı ve birçok okyanus adasına





yerleştigi
biliniyordu.
Ayrıca
okyanustaki
başka bir adalar

grubu olan Malinezya'da binlerce yıldır
adalar arasında kano denen kayıklarla
ticaret yapıldığı, yerlilerin kanoları
yardımıyla oldukça uzak mesafeleri
aşabildikleri de bir başka gerçektir.

Batılı kâşifler Okyanusya'yı keşfe çıktıklarında,
aralarındaki uzaklık ne olursa olsun değişik
adalarda yaşayan insanların aynı kültüre,
aynı geleneklere sahip olduklarını gördüler.
Binlerce kilometre ötedeki bir adadan gelen
bir yerliyi, bir başka adanın yerlisinden ayırt
etmek çok zordu. Üstelik, yerliler aynı dili
konuşup birbirleriyle anlaşabiliyorlardı.
İnsanların dilsel benzerlikleri, onların kalıtsal
olarak da benzediklerini akla getiriyordu.
Nitekim, 1994 yılında Paskalya Adası'nda
bulunan 12 iskeletin incelenmesi, bunların
Polinezyalılar'la aynı kökenden geldiklerini
gösteriyordu.

Bilimsel kanıtların yanında işin bir de
söylencesel yanı var. Rapa Nui
söylencelerinde, adaya ilk gelişle ilişkin
açıklamalar vardır. Yaklaşık 1500 yıl önce
Hotu Matu'a (Büyük Baba) adında bir şef,
yanında karısı ve aile üyeleriyle birlikte bir
kanoyla buraya geldi. Belki yeni yerleşim
yerleri arayan iyi bir denizci, bir kâşifti Hotu
Matu'a. Belki de yalnızca bir kaçaktı;
düşmanlarından kaçıyordu. Bugün bu
bilinmiyor. Bilinen şu ki, Polinezya yerlileri
birçok nedenden dolayı tehlikelerle dolu



okyanusa
açılmaktan
korkmadılar. Hotu
Matu'a ve ailesi
Paskalya Adası'na
geldiklerinde
önce Anakena
kumsalına çıktılar.
"Te-Pito-te-Hanua",
yani "toprağın sonu"
adını verdiler. Bu,
uzun süre adanın
adı olarak da
anıldı.

Yeni gelen yerliler, yanlarında kendi
ölkelerinden bazı hayvanlar ve bitkiler de
getirmişlerdi. Adada muz, tatlı patates, taro
kökü yetiştirmeye başladılar. Ne var ki
onların bu yeni yerleşim yerlerindeki
yaşayışları, ada için bir felakete neden
oldu. Yerliler tarımın çok ilkel bir yöntemini
kullanıyorlardı. Bu yöntemde bereketli bir
toprak bulunur ve ürünler bu toprakta
yetiştirilir. Bir süre sonra toprak
verimsizleştğinde başka verimli topraklar
aramak gerekir. Rapa Nui yerlileri, bereketli
topraklar tükenince, adadaki ormanları
yakarak kendilerine tarım alanı açmaya
başladılar. Verimli topraklar azaldıkça



daha çok ağacı kestiler ya da yaktilar. Ne yazık ki ada sonunda bir çevre felaketiyle karşı karşıya kaldı. Ağaçlar olmadığı için dengesi bozulan adada, erozyon, kuraklık ve buna bağlı olarak da açlık başladı. Ada halkı arasında yamyamlığın ortaya çıktığı bile görüldü. Paskalya Adası sakinleri, kendi sonlarını kendileri hazırlamıştı. Adanın en parlak günlerinde nüfusunun yaklaşık 10 000'e çıktığı düşünülüyor. Ne var ki, bu da adanın sonunu hazırlayan etkenlerden biri olmalı. Adanın kısıtlı kaynakları bu kadar çok insanı beslemeye yeterli değildi.



Çevre felaketinin nedeni ormanların yok edilmesidir. Fakat adadaki ormanlar yalnızca tarım alanı açmak için kesilmiyordu. Adadaki dev heykellerin taşınması için de oldukça fazla keresteye gereksinim vardı. Dev heykellerin bir yerden bire yere taşınması sırasında kullanılıyordu bu keresteler. Heykeller kerestelerin üzerine yatırılıp götürülecekleri yere taşınırdı. Yatık

konumdaki heykelleri kaldırmak için de, yine ağaçtan yapılan kaldıraçlar kullanılırdı. Adada çok sayıda dev heykel bulunduğunu gören araştırmacılar, adanın ekolojik dengesinin bozulmasında bu heykellerin de büyük rol oynamış olabileceğini ileri sürdüler.

Dev heykeller bugün Paskalya Adası'nın sembolü olmuştur. Adada yüzlerce dev boyutlu heykel vardır. Özellikle Rano Raruku yanardağının kraterinde yaklaşık 800 heykel bulunur. Bu heykellerin hepsi birbirine benzer. İnce uzun kafaları, köşeli yüz hatları vardır. Heykellerin kimi ayakta, kimi de toprağa yatık olarak bulunmuştur. Bazıları da boğazlarına kadar toprağa gömülüdür. Kimilerinde bütün bir insan bedeni görünürken, kiminin de yalnızca baş kısmı vardır. Mohai denen bu heykellerin boyları, iki ile on metre arasında değişir. En büyüğünün ağırlığıysa 83 tondur.

Böylesine büyük heykelleri ada halkı neden yapmıştı? Bu heykellerin yalnızca sanatsal kaygılarla mı yapıldığı, yoksa yapılmalarının başka bir amacının olup olmadığı kesin olarak bilinmiyor. Bununla birlikte, bilim adamları "Mohai"lerin dini törenlerde kullanılan nesneler olduğunu düşünüyor.

Adadaki diğer arkeolojik buluntular da, adına "Rongorongo" denen resim yazılı tahta tabletlerdir. Bu tabletlerdeki metinler Rapa Nui halkının belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaştığını gösteriyor.

Adada geçmişte yaşanan uygarlığın yalnızca kalıntıları var artık. Paskalya Adası'nda tam olarak ne olduğu bugün bilinmiyor. Ama beyazlar adayı keşfettiklerinde, sayısı bir zamanlar 10 000'e ulaştığı düşünülen nüfus yalnızca 2000 kişi civarındaydı. Adada büyük ağaçlardan, ormanlardan eser kalmamıştı. Yalnızca ufak palmyeler ve çalılar vardı burada. Beyazlar beraberlerinde yerlilerin alışık olmadığı hastalıkları da getirmişlerdi adaya. Kâşiflerin ardından köle avcılar geldi. Yerlilerin pek çoğu köle olarak Amerika'ya götürülüp satıldı. Hastalıklarla kırılan, ülkesinden koparılıp yabancı ülkelere satılan ada halkından geriye, kısa bir süre sonra yalnızca yüz kişi kadar kalmıştı.

Hastalıklardan ölen, köle olarak satılanların çoğu, yüksek tabakadan rahipler ve yönetici sınıfı. Bu insanlarla birlikte Paskalya Adası'nın kültürü de yok oldu gitti. Geride bugün bizlere, sırlarını koruyan heykeller ve tam olarak çözülememiş resim yazıları kaldı. Paskalya Adası yerlileri, Okyanusya yerlilerinin adalara yayılma sürecinin güzel bir örneği. Gittikleri yerlere beraberlerinde kendi kültürlerini de götürmüşlerdi. Günümüzde bazı maceracılar onların izledikleri yolu iyi anlamak için yaptıkları basit iki gövdeli kanolarla adalar arasında yolculuk ediyor, o günlerin havasını yakalamaya çalışıyor. Ama orada, Pasifik Okyanusu'nun ortasındaki Paskalya Adası'nda tarih yeniden keşfedilmeyi bekliyor.

Gökhan Tok

